

Jorma Saloheimo

TYÖ- JA VIRKAEHTOSOPIMUSOIKEUS

Alma Talent
Helsinki 2020

Tilaa Työ- ja virkaehtosopimusoikeus -kirja Alma Talent Shopista:
shop.almatalent.fi

3., uudistettu painos

Copyright © 2020 Alma Talent Oy ja tekijä
Yhteistyössä Lakimiesliiton Kustannus

ISBN 978-952-14-4022-9

ISBN 978-952-14-4023-6 (verkkokirja)

Kannen sarja-asu: Heikki Sallinen

Taitto: Marja-Leena Saari

Paino: BALTO print, Liettua 2020

Anna palautetta kirjasta: kustannustoimitus@almatalent.fi

LUKIJALLE

Nyt julkaistava teos on perusasioihin keskittyvä työ- ja virkaehtosopimus-oikeuden yleisesitys. Sen pohjana on vuonna 2012 ilmestynyt teoksen edellinen painos, jonka sisältö on saatettu ajan tasalle ennen muuta uusin oikeuskäytäntö huomioon ottaen. Teoksessa on otettu huomioon noin 100 edellisen painoksen jälkeen annettua työtuomioistuimen ratkaisua sekä aihepiiriä koskeva korkeimman oikeuden ja korkeimman hallinto-oikeuden uusin käytäntö.

Teos on tarkoitettu oppikirjakäyttöön ja tietolähteeksi niille, jotka neuvottelevat, soveltavat tai tulkitsevat työ- ja virkaehtosopimuksia työpaikoilla, työmarkkinajärjestöissä tai oikeudenhoidon palveluksessa.

Kiitän kustannustoimittaja *Aino Rauniota* ripeästä ja asiantuntevasta avusta käsikirjoituksen painokuntoon saattamisessa.

Helsingissä joulun alla 2019

Jorma Saloheimo

SISÄLLYS

Lukijalle	5
1 Johdanto	11
1.1 Kollektiivisopimukset työ- ja virkaehtojen säätelykeinoina	11
1.2 Teoksen aihe, rajaukset ja jäsentely	13
1.3 Työ- ja virkaehtosopimusoikeuden lähteet	15
2 Työmarkkinoiden sopimusjärjestelmä	21
2.1 Järjestäytyminen työmarkkinoilla	21
2.2 Valtakunnalliset työ- ja virkaehtosopimukset	23
2.3 Toimialaperiaate ja ammattialaperiaate työehto- sopimusten solmimisessa	25
2.4 Paikalliset työehtosopimukset	27
2.5 Paikallinen sopiminen julkissektorilla	34
3 Työ- ja virkaehtosopimuksen solmiminen ja voimassaolo ..	39
3.1 Sopimuksen sisältövaatimukset	39
3.2 Sopimuksen muotoa ja hyväksymistä koskevat vaatimukset	44
3.3 Sopimuksen solmimistarkoitus	52
3.4 Sopimuksen osapuolet	55
3.4.1 Yleinen työehtosopimuskelpoisuus	55
3.4.2 Työntekijäyhdistyksen edustavuus	58
3.4.3 Julkissektorin kollektiivisopimusten osapuolet	61
3.4.4 Paikallisen työehtosopimuksen osapuolet	63
3.4.5 Julkissektorin paikallisten sopimusten osapuolet ..	65
3.4.6 Työ- ja virkaehtosopimukseen yhtyminen, järjestö- fuusio sekä liityntä- ja rinnakkaisopimukset	66
3.5 Sopimuksen voimassaolo	69

4 Työ- ja virkaehtosopimuksen sitovuus	75
4.1 Työehtosopimuksen sitovuuspiiri – yleiskuva	75
4.2 Työehtosopimukseen sidotut työnantajat	79
4.2.1 Jäsenyys työnantajyhdistyksessä	79
4.2.2 Eroaminen työnantajyhdistyksestä	81
4.2.3 Toiminta työehtosopimuksen soveltamisalalla	83
4.2.4 Liikkeen luovutus	85
4.3 Työehtosopimukseen sidotut työntekijät	87
4.3.1 Työntekijän järjestäytymisen merkitys	87
4.3.2 Työntekijän ammatin ja työtehtävien merkitys	89
4.4 Sitovuuspiirin rajoittaminen – järjestöehto	91
4.5 Kilpailevien työehtosopimusten välinen etusija	98
4.6 Virkaehtosopimuksen sitovuus	103
5 Työ- ja virkaehtosopimuksen määräykset ja niiden noudattaminen	105
5.1 Sitovat määräykset ja suositukset	105
5.2 Velvoitemääräykset	106
5.3 Velvoitemääräysten toteuttaminen	110
5.4 Työehtosopimuksen normimääräykset	113
5.4.1 Säännöstämiskompetenssi – yleisiä kysymyksiä	113
5.4.2 Työsuhteiden ehdot	118
5.4.3 Liikkeenjohdolliset ratkaisut	120
5.4.4 Työnantajan ja ammattiyhdistyksen väliset suhteet	125
5.4.5 Yhteistoiminta	127
5.4.6 Yhteenveto	129
5.5 Virkaehtosopimuksen normimääräykset	130
5.5.1 Sopimuksenvaraiset palvelussuhteen ehdot	130
5.5.2 Sopiminen neuvottelumenettelystä, työrauha- asioista ja yhteistoiminnasta	133
5.5.3 Työnantaja-asiat	135
5.5.4 Normimääräysten suhde muulla tavoin määrätyihin tai sovittuihin ehtoihin	139

5.6	Normimääräysten toteuttaminen	142
5.6.1	Yleistä työ- ja virkaehtosopimuksen toteuttamisesta	142
5.6.2	Työtuomioistuimen toimivalta	143
5.6.3	Vahvistustuomio	147
5.6.4	Hyvityssakko työ- ja virkaehtosopimuksen tietensä rikkomisesta	151
5.6.5	Valvontavelvollisuus tehostuneen	161
5.6.6	Työsopimusperusteiset ja muut seuraamukset	168
5.7	Normimääräysten jälkivaikutus	173
6	 Työ- ja virkaehtosopimuksen tulkinta	177
6.1	Tulkinnan yleisiä perusteita	177
6.2	Sanamuoto	181
6.3	Osapuolten yhteinen tarkoitus	183
6.4	Soveltamiskäytäntö	189
6.5	Tulkintariskin jako	191
6.6	Muita tulkintaperusteita	195
7	 Työrauhavelvollisuus	203
7.1	Työtaistelutoimien sääntely	203
7.2	Työtaistelutoimenpide	209
7.2.1	Joukkoluonne ja painostustarkoitus	209
7.2.2	Työtaistelulla uhkaaminen	214
7.2.3	Työnantajan työtaistelutoimenpiteet	216
7.2.4	Virkaehtosopimuslakien mukaan sallitut ja kielletyt työtaistelun toteutustavat	221
7.3	Työehtosopimukseen kohdistuminen	223
7.3.1	Kohdistumisen perussäännöt	223
7.3.2	Tukityötaistelutoimenpiteet	226
7.3.3	Poliittiset työtaistelutoimenpiteet	232
7.4	Työtaistelutoimenpiteen kielletty vaikutustarkoitus virkaehtosopimuslakien mukaan	233
7.4.1	Pysyvä työrauhavelvollisuus	233
7.4.2	Virkaehtosopimuksesta johtuva työrauha- velvollisuus	235
7.4.3	Työrauhalauseke	237

7.5	Vastuu työtaistelutoimenpiteestä	238
7.5.1	Ammattijärjestön vastuu työtaistelun toimeenpanijana	238
7.5.2	Valvontavastuu	241
7.5.3	Työrauhavelvollisuuden tehosteet	245
7.5.4	Turvaamistoimet	250
7.6	Virkamiehen asema työtaistelun aikana; suojelutyö	252
8	 Erimielisyyksien selvittäminen	255
8.1	Luottamusmiesjärjestelmä	255
8.2	Neuvottelulausekkeet ja niiden merkitys	258
8.3	Neuvotteluvollisuuden täytyminen	261
8.4	Neuvotteluissa tehdyn sovinnon sitovuus	264
8.5	Työtuomioistuinprosessi	266
8.6	Työtuomioistuimen lausunnot	269
9	 Työtuomioistuimen käytäntö oikeuslähteenä	273
9.1	Lähtökohdat	273
9.2	Kollektiivisopimusten tulkinnat	276
9.3	Työtuomioistuimen tuomiot ja lausunnot muiden tuomioistuinten ratkaisutoiminnassa	282
Liitteet		
	Työehtosopimuslaki 7.6.1946/436	287
	Kunnallinen virkaehtosopimuslaki 6.11.1970/669	289
	Kunnallinen pääsopimus	294
	L oikeudenkäynnistä työtuomioistuimessa 31.7.1974/646	300
	Kirjallisuutta	307
	Oikeustapaushakemisto	311
	Asiahakemisto	319